

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПРАВОМОЧНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Наукові праці МАУП, 2015, вип. 44(1), с. 108–111

Наведено теоретико-правовий аналіз правомочності суб'єктів інтелектуальної власності у господарській діяльності. Здійснено порівняльний аналіз чинного законодавства України у сфері інтелектуальної власності. Запропоновані кроки з удосконалення Господарського кодексу України.

На основі чинного законодавства та порівняльного аналізу виявлено прогалини у господарсько-правовому регулюванні відносин стосовно правомочності суб'єктів господарювання щодо комерційного найменування, майнових прав інтелектуальної власності на торговельну марку, комерційну таємницю, наукове відкриття, компонування інтегральної мікросхеми тощо. Сформульовано зміст та уточнення відповідних статей та обґрунтовано їх включення до відповідних глав Господарського кодексу України.

Саме з низки прогалин у законодавстві і виникає постановка проблеми, а саме в роз'ясненні та уточненні всіх особливостей правомочності суб'єктів інтелектуальної власності у господарській діяльності.

У вітчизняній правовій науці дуже часто порушується питання важливості правомочності суб'єктів інтелектуальної власності у господарській діяльності. Теоретичну основу дослідження цієї теми становлять роботи вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких: С. С. Алексєєв, О. А. Беляневич, О. М. Вінник, О. П. Віхров, В. М. Гаєць, В. М. Гайворонський, І. І. Дахно, В. П. Жушман, В. Я. Іонас, І. С. Канзафарова, Г. В. Корчевний, О. В. Кохановська, В. В. Луць, В. К. Мамутов, І. Б. Новицький, О. П. Подцерковний, О. А. Чобіт, О. В. Шаповалова та ін. Ця тема не до кінця розкрита і має свої прогалини як в інформаційному понятті, так і на законодавчому рів-

ні. Нормативною базою дослідження є господарське і цивільне законодавство України.

Інтелектуальна власність — це закріплені законом права, які є результатом інтелектуальної діяльності у промисловій, науковій, літературній і художній областях. Найповніше поняття прав інтелектуальної власності розкривається у ст. 2 Конвенції, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності, від 14 липня 1967 р. [1].

В. М. Гайворонський [2] називає дві складові прояву прав на використання об'єктів права інтелектуальної власності, що логічно доповнюють одна одну: власно використання належного особі права на об'єкт інтелектуальної власності та дозвіл або заборону використання цього самого об'єкта іншими особами.

Щодо правової підстави, для отримання суб'єктом господарювання прав на використання об'єкта права інтелектуальної власності суб'єкти можуть звертатися до положень закону, договору та інших юридичних фактів, що передбачені чинним законодавством України (див., наприклад, працю С. Й. Кравчук [3]). Відповідно до ст. 154 Господарського кодексу України, відносини, що пов'язані з використанням у господарській діяльності та охороною прав інтелектуальної власності, регулюються Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України та іншими законами. До відносин, пов'язаних з вико-

ристанням у господарській діяльності прав інтелектуальної власності, застосовуються положення Цивільного кодексу України з урахуванням особливостей, передбачених Господарським кодексом України та відповідними законами України [4].

Так, наприклад, право інтелектуальної власності на комерційне найменування врегульоване главою 43 Цивільного кодексу України у такий спосіб: “Майновими правами інтелектуальної власності на комерційне найменування є: право на використання комерційного найменування; право перешкоджати іншим особам неправомірно використовувати комерційне найменування, в тому числі забороняти таке використання; інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом”.

У ст. 159 “Правомочності суб’єктів господарювання щодо комерційного найменування” Господарського кодексу України законодавець визначає, що “громадянин-підприємець має право заявити як комерційне найменування своє прізвище або ім’я. Відомості про комерційне найменування суб’єкта господарювання вносяться за його поданням до реєстрів, порядок ведення яких встановлюється законом. Суб’єкт господарювання, комерційне найменування якого було включено до реєстру раніше, має пріоритетне право захисту перед будь-яким іншим суб’єктом, тотожне комерційне найменування якого включено до реєстру пізніше”.

Стаття 493 Цивільного кодексу України, передбачає: “суб’єктами права інтелектуальної власності на торговельну марку є фізичні та юридичні особи. Право інтелектуальної власності на певну торговельну марку може належати одночасно кільком фізичним та (або) юридичним особам. Майновими правами інтелектуальної власності на торговельну марку є: право на використання торговельної марки; виключне право дозволяти використання торговельної марки; виключне право перешкоджати неправомірному використанню торговельної марки, в тому числі забороняти таке використання; інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом” тощо [5].

Статтею 157 Господарського кодексу України “Правомочності щодо використання торговельної марки” передбачено: “Свідоцтво надає право його володільцеві забороняти іншим особам використовувати зареєстровану торговельну марку без його дозволу, за винятком випадків правомірного використання торговельної марки без його дозволу. Суб’єкти права на торговельну марку можуть проставляти попереджувальне маркування, яке вказує на те, що торговельна марка, яка застосовується, зареєстрована в Україні...” [6].

Зокрема, Господарським кодексом України передбачена ст. 158 “Правомочності щодо використання торговельної марки, право на яку належить кільком особам” [6]. Проте, ця стаття містить лише положення, що “реєстрація торговельної марки, право на яку належить кільком особам, здійснюється в порядку, встановленому законом”. Тобто, Господарський кодекс України лише передбачив можливість виникнення правомочностей щодо використання торговельної марки, право на яку належить кільком особам, але ніяким чином їх не врегулював. Тому ця стаття потребує уточнення та внесення відповідних змін до Господарського кодексу України.

На жаль лише у ст. 502 глави 45 “Право інтелектуальної власності на географічне зазначення” Цивільного кодексу України називаються суб’єкти права інтелектуальної власності на географічне зазначення, з поміж усіх суб’єктів, які належать до групи об’єктів “засоби індивідуалізації учасників господарської діяльності, товарів і послуг”. Так, “суб’єктами права інтелектуальної власності на географічне зазначення є виробники товарів, асоціації споживачів, інші особи, визначені законом. Правами інтелектуальної власності на географічне зазначення є: право на визнання позначення товару (послуги) географічним зазначенням; право на використання географічного зазначення; право перешкоджати неправомірному використанню географічного зазначення, в тому числі забороняти таке використання...” [5].

Стаття 160 “Правомочності щодо використання географічного зазначення” Господарського кодексу України [6] передбачає,

що “суб’єкти господарювання, які здійснюють посередницьку діяльність, можуть використовувати свою торговельну марку поряд з географічним зазначенням товару виробника не інакше як на підставі договору. Умови надання правової охорони географічного зазначення визначаються законом”. Згідно зі ст. 161 “Використання назви країни походження товару” Господарського кодексу України, “забороняється використання суб’єктами господарювання напису (клейма) “Виготовлено в Україні” або аналогічного за змістом щодо товарів, які мають іноземне походження. Уповноважені органи державної влади контролюють дотримання зазначених вимог відповідно до закону” [6].

Таким чином, суб’єкти права інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації учасників господарської діяльності, товарів і послуг в Господарському кодексі не називаються. Тому доцільно доповнити цей кодекс такими статтями: “Суб’єкти права інтелектуальної власності на комерційне найменування в господарській діяльності”, “Суб’єкти права інтелектуальної власності на торговельну марку в господарській діяльності”, “Суб’єкти права інтелектуальної власності на географічне зазначення в господарській діяльності”.

Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю закріплено у главі 46 Цивільного кодексу України. Стаття 162 “Правомочності суб’єктів господарювання щодо комерційної таємниці” Господарського кодексу України визначає, “що суб’єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами, за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв’язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності” [6].

Проте, до відносин, які пов’язані з комерційною таємницею та не врегульовані Господарським Кодексом України, застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу

України та інших законів, що на нашу думку є неприпустимим, адже відносини, що виникають у процесі господарської діяльності мають свою специфіку. Тому, доцільно до Господарського кодексу України включити відповідні норми.

Главою 41 “Право інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми” Цивільного кодексу України встановлено, що “суб’єктами права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми є: автор компонування інтегральної мікросхеми; інші особи, які набули прав на компонування інтегральної мікросхеми за договором чи законом. Майновими правами інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми є: право на використання компонування інтегральної мікросхеми; виключне право дозволяти використання компонування інтегральної мікросхеми; виключне право перешкоджати неправомірному використанню компонування інтегральної мікросхеми, в тому числі забороняти таке використання; інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом. Майнові права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми належать володільцю відповідного свідоцтва, якщо інше не встановлено законом чи договором” [5].

Проте, у Господарському Кодексі України не закріплені ані суб’єкти наукового відкриття, раціоналізаторської пропозиції та компонування інтегральної мікросхеми, ані відповідні правомочності, пов’язані з ними. Тому, доцільно до Господарського кодексу України включити відповідні норми: “Правомочності суб’єктів господарювання щодо наукового відкриття”, “Правомочності суб’єктів господарювання щодо раціоналізаторської пропозиції” та “Правомочності суб’єктів господарювання щодо компонування інтегральної мікросхеми”.

Глава 36 “Право інтелектуальної власності на літературний, художній та інший твір (авторське право)” Цивільного кодексу України передбачає, що “первинним суб’єктом авторського права є автор твору [5]. За відсутності доказів іншого автором твору вважається фі-

зична особа, зазначена звичайним способом як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства). Суб'єктами авторського права є також інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на твори відповідно до договору або закону...”, а також “...майновими правами інтелектуальної власності на твір є: право на використання твору; виключне право дозволяти використання твору; право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання; інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом. Майнові права на твір належать його авторові, якщо інше не встановлено договором чи законом”.

Таким чином, відносини, що виникають у сфері авторського права та суміжних прав, мають такі ознаки господарських відносин: вони є товарно-грошовими і мають вартісний характер (результати інтелектуальної діяльності виражаються в нематеріальних благах, проте вони мають свою вартість); самостійність та юридична рівність сторін як самостійних суб'єктів господарської діяльності (суб'єкти автономні, незалежні один від одного, вчинення певної правової дії набуває чинності лише за умови, що воля однієї сторони збігається з волею іншої сторони). Отже діяльність суб'єктів авторського права

та суміжних прав має ознаки господарської діяльності. Тому, доповнення Господарського кодексу України статтями “Правомочності щодо використання об'єктів авторського права” та “Правомочності щодо використання об'єктів суміжних прав” видається цілком до речним і необхідним.

Література

1. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14 липня 1967 р. // Интеллектуальная собственность в Украине: правовые основы и практика. Т. 1. Право интеллектуальной собственности. — К., 1999. — С. 289–304.
2. Гайворонський В. М. Господарське право України / Ред. В. М. Гайворонський, В. П. Жушман. — Х.: Право, 2005.
3. Кравчук С. Й. Господарське право України: Навч. посіб. — К.: Кондор, 2007. — 264 с.
4. Щербина В. С. Господарське право: Підручник. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — 480 с.
5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356 (зі змінами).
6. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV // ВВР України. — 2003. — № 18, № 19–20, № 21–22. — Ст. 144 (зі змінами).

На підставі порівняльного аналізу правового регулювання правомочності суб'єктів господарювання щодо інтелектуальної власності запропоновані пропозиції з удосконалення законодавства. Наведена аргументація щодо доповнення Господарського кодексу України статтями “Правомочності щодо використання об'єктів авторського права” та “Правомочності щодо використання об'єктів суміжних прав”.

На основаних сравнительного анализа правового регулирования правомочия субъектов хозяйствования в отношении интеллектуальной собственности приведены предложения по совершенствованию законодательства. Приведена аргументация относительно дополнения Хозяйственного кодекса Украины статьями “Правомочия по использованию объектов авторского права” и “Правомочия по использованию объектов смежных прав”.

Based on a comparative analysis of legal regulation powers entities of intellectual property the proposals to improve the legislation are offered. Are presented argument on the addition of the Commercial Code of Ukraine Articles “Powers as to the use of copyright” and “Powers as to use objects of related rights”.

Надійшла 12 грудня 2014 р.